

ERNEST HEMINGWAY

Bütün Eserleri/ 6

Tehlikeli Yaz

(James A. Michener'in Önsözüyle)

Çeviren: Orhan Azizoglu

BİLGİ YAYINEVİ

İÇİNDEKİLER

İspanya haritası 6

Önsöz (James A. Michener) 7

Tehlikeli Yaz 49

Boğa Güreşi Terimleri Sözlüğü 255

Dizin 260

TEHLİKELİ YAZ

1

İspanya'ya yeniden gitmek biraz tuhaf oldu. Kendi vatanımdan sonra en çok sevdiğim bu ülkeye dönmeme izin verileceğini hiç ummuyor, dostlarımdan herhangi birinin hapiste çürüdüğü müddetçe de böyle bir şeyi arzu edeceğimi düşünmüyordum. Ne var ki, 1953 baharındaydı. Küba'da, İspanya iç savaşında, karşı tarafta vuruşan dostlarımdan biriyle görüşüyorduk; Afrika'ya giderken, yol üstünde olan İspanya'ya da uğrama fikri ortaya atıldı. Bana, şayet eskiden yazmış olduklarımı tekrarlamaz ve politikadan söz etmeyecek olursam, İspanya'ya şerefli bir şekilde gitmeme izin verebileceklerini söylediler. Vize başvurusu da gerekmiyordu. Amerikalı turistler vizesiz gidip gelebiliyordu.

1953 yılında dostlarımdan hapiste olan yazar da kalmamış olduğundan, karım Mary'yle Pamplona'daki fiestayı gösterip, oradan Madrid ile Prado'ya geçmeye, sonra da hâlâ serbestçe dolaşabiliyor olursak, bizi Afrika'ya götürecek gemiye binmeden evvel hep birlikte Valencia'daki boğa güreşlerine gitmeyi planladım. Hayatında İspanya'ya gitmemiş, sadece en iyi insanlarıyla tanışmış olan Mary için herhangi bir tehlikenin söz konusu olmadığını

biliyordum. Başına bir iş gelirse yardımına koşacak çok insan vardı.

Paris'ten süratle geçip, Fransa'da Chartres, Loire Vadisi ve Bordeaux yoluyla, hududu geçeceğimiz ve bize katılacak iyi insanların beklediği Biarritz'e kadar arabayla gittik. Önce bir güzel yiyip içtik ve Hendaye Plage Oteli'nde buluşma saatini kararlaştırdıktan sonra hep birlikte hududa doğru yola çıktık. Arkadaşlarımızdan birinde, o tarihte Londra Büyükelçisi olan Dük Miguel Primo de Rivera'dan bir mektup vardı. Başımız derde girerse bu mektubun mucizeler yaratacağı söyleniyordu. Bu içime biraz su serpti bu.

Hendaye'ye vardığımızda hava loş ve yağmurluydu. Sabah da tatsız ve yağmurlu olduğundan, kesif bulut ve pus yüzünden İspanya dağlarını istediğimiz gibi göremedik. Arkadaşlarımız randevuyu tutturamamıştı. Kendilerine bir saat daha, sonra yarım saat daha tanıdıktan sonra hududa doğru yola düştük.

Hudut kapısındaki hava da bulanıktı. Dördümüzün pasaportunu alıp polise gittim. Yüzüme bile bakmadan uzun müddet benim pasaportumu inceledi. İspanya'da bu âdettendir ve fazla güven verici sayılmaz.

Yine başını kaldırmadan "Yazar Hemingway'le bir akrabalığınız var mı?" diye sordu.

"Aynı ailedeniz" dedim.

Sayfaları inceledikten sonra fotoğrafa baktı bir müddet.

"Hemingway siz misiniz?" diye sordu.

Biraz toparlanıp, esas duruşa geçtim ve “*A sus ordenes*” diye cevap verdim. İspanyolca “emrinizdeyim” gibilerden bir şeydi. Bu lafı çok değişik şartlar altında söylemiş, söyleyenleri duymuştum. Evvela ses tonum ve edasının en uygun şekilde olmasını diliyordum.

Neyse, adam ayağa kalktı, elini uzatıp, “Kitaplarınızın hepsini okudum, büyük hayranınızım” dedi. “Şunları damgaladıktan sonra gümrükte yardımcı olayım” diye ekledi.

İspanya’ya geri dönüşüm böyle olmuştu. Olacak gibi değildi. Bidassoa Nehri boyunca sivil idareye ait üç kontrol noktasının her birinde duruşumuzda gözaltına alınmayı ve hududa geri gönderilmeyi bekledim. Ama her seferinde nöbetçiler pasaportlarımızı dikkatlice inceledikten sonra, nezaketle selametlediler bizi. Biz, Amerikalı bir karı-koca, Veneto’lu neseli bir İtalyan olan Gianfranco Ivancich ve Udine’li bir İtalyan şoförden ibaret olup, Pamplona’da San Fermes’ye giden bir gruptuk. İtalyan Gianfranco, Rommel’e karşı savaşmış eski bir süvari subayıydı ve Küba’da çalışırken bizde kalmış olan çok yakın, çok sevgili bir dostumuzdu. Arabasıyla bizi Le Havre’da karşılamıştı. Şoför Adamo aslında cenaze levazımatçısı olmak isteyen bir tipti. Bu arzusuna ulaşmayı başarmıştı da. Udine’de ölecek olsaydınız, kendinizi mutlaka Adamo’ya teslim edilmiş bulacaktınız. Kimse ona İspanya İç Savaşı’nda hangi tarafta vurduğuna sormadı. Seyahat boyunca ben şahsen kendi kafamın huzuru için, her iki tarafta da savaşmış ol-

masını diledim. Ama onu tanıdıkça ve becerikliliğinin sonsuzluğunu gördükçe, bunun pekâlâ mümkün olabileceğine de inandım. Prensipleri dolayısıyla bir tarafta savaşmış, kendi vatanı ve bilhassa Udine için de öteki tarafta aynı şeyi yapmış olabilirdi ve şayet üçüncü bir taraf da olsaydı her birine aynı derin duygularla bağlı olduğu Allah aşkına yahut Lancia şirketi için ya da Cenaze İşleri Endüstrisi için de o yandan olabilirdi.

Şayet keyifli bir seyahat yapmak istiyorsanız, bunu neşeli ve iyi İtalyanlarla birlikte yapmalısınız. Ben de öyle yapıyordum. Biz de güngörmüş ama sağlam bir Lancia'nın içinde bu tür iki İtalyanla birlikteydik ve Bidassoa Vadisi'den yolun hemen yanına dikilmiş kestane ağaçlarının arasından geçerek dağa doğru tırmanıyorduk. Yukarı doğru çıktıkça sis açıldığından, Col de Velate'de her şeyin temizleneceğini, Navarre yaylasında püfür püfür yol alacağımızı biliyordum.

Bu yolculuk boğa güreşleriyle ilgili olacaktı aslında; ama Mary ile Gianfranco'ya göstermenin dışında şahsen boğa güreşiyle pek ilgilenmiyordum. Mary, Meksika'ya son gelişinde Manolete'nin dövüşünü seyretmişti. Ama çok rüzgârlı bir gün ve en kötü iki boğanın seçilmiş olduğu bir dövüş olmasına rağmen bu palavra güreşten pek hoşlanmıştı. Bunu beğendiğine göre, gerçek bir boğa güreşini çok seveceğinden emindim. Boğa güreşi seyrinde bir yıl uzak kalırsan, bir daha hiç aramazsın derler. Hiç de doğru bir laf değildir ama birazcık gerçek payı da yok de-

ğildir. Meksika'dakiler hariç, ondört yıl doğru dürüst bir boğa güreşinden uzak kalmıştım. Bu içeride değil de, dışarıda hapsedilmiş gibi uzun bir müddetti.

Manolete'nin şöhret yıllarında ve daha sonra boğa güreşinde ortaya çıkan sahtekârlıklarla ilgili yazıları okumuş, fikrine güvendiğim insanların anlattıklarını dinlemiştim. Tanınmış matadorları korumak için boğaların boynuzlarının sivri uçlarının kesildiğini, eğlenip sahici boynuz ucu gibi görünsün diye doldurulduklarını biliyordum. Boynuzlar tırnaklar gibi son derece hassas olduklarından, çok süratli bir şekilde yapıyorlardı kesme işini. Sonra boğaları kafalarını *barrera*'ya* vurmaya kışkırtıyorlardı. Bu temas hayvanın canını yaktığından bir daha herhangi bir şeyi boynuzlama hevesine pek kapılmıyordu. Aynı şey, atları korumak için kullanılan ağır ve kalın örtüde deniyor, boğalar bundan da ürküyordu.

Boynuzun natürel uzunluğunu kısaltmak, hayvanın mesafe hissini de yok ettiğinden, matadorlar daha güvenlik içinde oluyordu. Boğalar boynuzlarını kullanmayı çiftlikteki öteki arkadaşlarıyla oynasırken yahut bazen ciddi kavgalara girişirken öğrenir ve her geçen yıl bu maharetini geliştirir, bilgi ve tecrübesini artırır. Bu sebeple bazı star matadorların menajerleri boğa yetiştiricilerini medio-toro dediğimiz yarım boğa yetiştirmeye teşvik etti. Bu türlü boğalar mümkünse üç yaşın biraz üstünde, boynuzları iyi kullanmasını bilmeyenlerden seçiliyor. Bacaklarının

*) Terimler için bkz. Boğa Güreşi Terimleri Sözlüğü (s.260)

da yeteri kadar kuvvetli, *muleta*'yla kontrol edilemeyecek şekilde olması istenmediğinden otlaktan suya kadar uzun yol yürütülmüyor. Gereken ağırlığa ulaşabilmesi için taneli yemle beslenip, boğa gibi görünüp, boğa gibi ağır çekmesi, boğa gibi cevval olması isteniyor. Ama aslında bunlar yarım boğa oluyor, cezalandırılmak onları yumuşatıp kolay idare edilebilir hale getiriyor ve matador fazla nazik davranmazsa, sonunda çaresiz hale geliyorlar.

Bu boğalar, kesik boynuzlarına rağmen bir hamlede sizi yaralayıp öldürebilir. Kesik boynuzlarla yaralanmış bir sürü insan vardır. Ama boynuzları ayarlanmış boğalar, boynuzları olduğu gibi kalmış olanlara nispetle on defa daha güvenlidir.

Normal bir seyirci, tecrübesizliği ve o belli belirsiz gri-beyaz rengi fark edememesi sebebiyle boynuzların ayarlanmış olduğunu anlamaz. Onlar boynuzların uçlarına bakar, pırıl pırıl parlayan siyah uçlarını görür, bunun boynuzların atık madeni yağlarla ovulup parlatılmaktan ileri geldiğini bilemez. Atık madeni yağlar, ayarlanmış boynuzlara, yıpranmış emektar avcı botlarının kösele cilasıyla parlatılmasından daha iyi bir parlaklık verir. Ne var ki tecrübeli bir seyirci, pırlantadaki akışı bir bakışta anlayan mücevherci gibi uzak mesafeden bile bunu hemen fark eder.

Manolete'nin zamanında ve daha sonraki yıllarda ortaya çıkan sahtekâr menajerlerin bazıları aynı zamanda boğa yetiştiriciliği ve organizatörlük yapıyor veya bu işleri yapanlarla yakın ilişki içindeydi-

ler. Kendi matadorları için yarım boğayı tercih ettiklerinden, yetiştiricilerin çoğu çok sayıda bu türlü boğa üretmeye yöneldi. Hızı artırmak, uysallık ve yumuşaklık aşılama için de boğaların cüssesini küçültüp, bunu telafi etmek için de ağırlığını artırdılar. Boynuzlara aldırın yoktu. Bunlar kolayca ayarlanabiliyor, seyirciler de bu boğalar karşısında ortaya konan şeyleri görüp hayran kalıyordu. Arkaları boğaya dönük hareket eden adamlar; *muleta*'larıyla kılıcını bir yana fırlatıp, boğanın boynuzlarını okşarken, seyircilerine acemi aktörler gibi caka satan adamlar ortaya çıkmıyor, seyirciler de bu sirkin içinde boğa güreşinde yeni bir altın devrin başladığına şahit olduğunu sanıyordu.

Sahtekâr menajerler, dürüst yetiştiricilerden ayarlanmamış sahici boğalar alacak olurlarsa, ringe çıkmadan evvel, kapalı kutuların içinde veya karanlık dehlizlerden geçerken başlarına birtakım şeylerin gelmesi her zaman için mümkündü. Gözleri pırıl pırıl, bir kedi kadar kıvrak ve dört ayağının üstünde dimdik ve dengeli duran bir boğanın, seçmelere girdiği veya nakledilmek üzere konulduğu kapalı kutulardan çıktıktan sonra arka ayaklarının üstüne eskisi gibi basmadığını görünce, önüne bir balya yemin atıldığını anlamak çok kolaydır. Yahut arenaya çıktıktan sonra uykuda gezer gibi dolaşır. Matadorun bütün gayretine rağmen o kocaman boynuzların ne işe yarayacağını hatırlayamaz olursa, birilerinin kocaman şırıngalarla onlara uyuşturucular kakalamış olduğu hemen anlaşılır.